EXECUTORUL JUDECĂTORESC – ÎNTRE REPREZENTANT AL CREDITORULUI ŞI REPREZENTANT AL STATULUI

Oxana NOVICOV
CZU: 347.457 + 347.971 *oxnovicov@gmail.com*

Despre executarea silită ca proces şi ca etapă finală a actului de justiţie se vorbeşte mult în ultimele decenii, subiectul fiind exploatat activ, atunci când se discută concepte precum ar fi „eficienţa justiţiei „credibilitatea justiţiei şi încrederea cetăţenilor în ea", „economie atractivă pentru investiţii" şi altele similare. Despre cel însărcinat să realizeze executarea silită (adică executorul judecătoresc), se vorbeşte mai puţin sau mai nimic şi, cel mai des, în termeni peiorativi. Utilizând un inspirat şi consacrat deja joc de cuvinte, suntem în prezenţa unui subiect exploatat, dar nu şi explorat. Deci cine este executorul judecătoresc, acel quasianonim al justiţiei, însărcinat cu realizarea părţii ingrate a acesteia?

Vom începe prin a cita autorul român căruia îi revine meritul de a prezenta o valoroasă monografie („Executorii judecătoreşti. Evoluţie istorică. Norme şi valori contemporane") dedicată statutului executorului judecătoresc, dr. Adrian Stoica, care afirma în prefaţa lucrării sale următoarele: „Pentru profani, executorul judecătoresc nu constituie decât „acel reprezentant al creditorului", care încearcă să facă „un rău patrimonial" unor persoane.

Într-adevăr, acest „rău patrimonial" poate fi inexorabil în cazul în care persoana denumită generic „debitor", atât de către legislaţie, cât şi de doctrină, nu va înţelege în mod natural să-şi îndeplinească obligaţia statuată în conţinutul unui înscris, care potrivit legii, constituie titlu executoriu. (…)

Afirmam bunăoară, cu ocazia altor lucrări, că executorul judecătoresc în calitate de reprezentant al autorităţii statale, poate constitui un element de echilibru al vieţii sociale într-o societate modernă, deoarece, reprezintă singura autoritate care poate oferi garanţiile necesare respectării noţiunii de drept subiectiv, în a doua fază a procesului civil – procedura de executare silită".

Citatul de mai sus reflectă dihotomia percepţiei executorului judecătoresc în societate, dar oferă şi importante repere conceptuale pentru stabilirea statutului executorului judecătoresc. Remarcăm că în fragmentul citat *supra* apar două elemente de definire a statutului executorului judecătoresc, care, aparent, se exclud reciproc – cel de „reprezentant al creditorului” şi cel de „reprezentant al autorităţii statale”. Dezlegarea acestei abordări dualiste ar rezolva multe aspecte problematice în reglementarea şi funcţionarea profesiei de executor judecătoresc, motiv din care ne propunem să abordăm acest aspect în studiul de faţă.

Potrivit art. 10 Cod de executare, executarea silită reprezintă un ansamblu de măsuri, prevăzute de prezentul cod, prin care creditorul realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, dacă debitorul nu-şi îndeplineşte benevol obligaţiile. Această definiţie este structurată de aşa manieră, încât induce ideea rolului primordial şi activ al creditorului – or, acesta este cel ce îşi realizează drepturile, executorul judecătoresc având un rol pasiv, de instrument prin care acest drept se realizează. Astfel, din textul citat, corelat şi cu cel al alin. (2) al art. 10 Cod de executare, deducem ideea că executorul judecătoresc este instrumentul oferit de stat pentru asigurarea realizării silite a drepturilor creditorului, pus în funcţiune de voinţa creditorului.

Pe de altă parte, art. 2 al Legii privind executorii judecătoreşti prevede că: „(1) Executorul judecătoresc este persoană fizică învestită de stat cu competenţa de a îndeplini activităţi de interes public prevăzute de prezenta lege şi de alte legi. În exercitarea atribuţiilor de serviciu, executorul judecătoresc este exponentul puterii de stat”.

Acest text legal schimbă accentele, poziționând executorul judecătoresc într-o altă ipostază – cea de parte a statului, parte a forţei publice, ce învinge împotrivirea unei persoane faţă de ordinea de drept dispusă printr-un act judecătoresc sau alt document executoriu. Aşadar, însuşi legiuitorul, prin normele citate *supra*, pare să alimenteze confuziile şi dihotomiile în perceperea statutului executorului judecătoresc.

Să continuăm analiza cadrului legal – art. 8 al Legii privind executorii judecătoreşti la lit. a) ca şi primă obligaţie a executorului

judecătoresc indică că executorul judecătoresc este obligat să aibă un rol activ pe parcursul întregului proces de executare, depunând efort pentru realizarea prin mijloace legale a obligaţiei prevăzute în documentul executoriu, respectând drepturile părţilor în procedura de executare şi ale altor persoane interesate.

Toate elementele evidenţiate în aceste text legal converg spre aprecierea executorului judecătoresc drept un reprezentant al puterii statului, cu obligaţia de a acţiona şi peste voinţa creditorului, dacă limitele legale o permit, asigurând respectarea, în egală măsură, a drepturilor creditorului, ca şi ale debitorului.

În pofida obligaţiei de a veghea asupra respectării drepturile părţilor în procedura de executare şi ale altor persoane interesate, instituite de norma sus-citată, analiza motivelor de abţinere de la executare şi/sau recuzare a executorului judecătoresc aduce unele concluzii interesante.

E lesne de observat că, de fapt, toate motivele inserate la cele trei litere ale alineatului (1) s-ar rezuma la nişte situaţii de eventual conflict de interese ale executorului cu creditorul (nu şi cu debitorul!). Astfel, legiuitorul din start a apreciat că interesul debitorului este în opoziţie cu interesul executorului judecătoresc şi nu a considerat că acest lucru ar pune în pericol independenţa şi imparţialitatea executorului judecătoresc. De unde îşi trage sorgintele această premisă sau prezumţie? Odată cu reformarea sistemului de executare în anul 2010 prin trecerea acestor profesionişti în categoria profesiilor liberale, s-a reconceptualizat modul de motivare a executorilor judecătoreşti – or, dacă anterior aceştia erau remuneraţi în baza unor salarii tarifare, în momentul reformării sistemului remunerarea lor – onorariul – e primit în cazul unei reuşite. Astfel, interesul individual al executorului judecătoresc – de a-şi primi remunerarea coincide cu interesul public – de a executa actul judecătoresc.

Consemnăm şi noi opiniei legiuitorului, potrivit căreia ar trebui apreciate drept riscante doar situaţiile de conflict de interese între executorul judecătoresc şi creditor. În acest mod, ajungem la concluzia pe care a avut-o în vedere şi legiuitorul – interesul creditorului coincide sau, cel puţin, se suprapune, cu cel al executorului judecătoresc. Această suprapunere de interese – benefică şi chiar necesară în sine –

face să fie deseori denaturat percepută esenţa profesiei de executor judecătoresc şi statutul acestuia.

Debitorii identifică executorul judecătoresc cu creditorul şi extind gherila sa cu creditorul peste executorul judecătoresc, angajându-se într-un interminabil maraton de contestări şi plângeri. Creditorii, la rândul lor, consideră că rolul activ al executorului de care vorbeşte art. 8 al Legii 113/2010 semnifică că implicarea lor în procedura de executare se limitează la prezentarea documentului executoriu spre executare şi din acel moment este grija şi obligaţia exclusivă şi absolută a executorului judecătoresc de a le rezolva problema, asigurând încasarea sumei prin orice mijloace şi în orice situaţie.

Totuşi, pentru a păstra obiectivitatea, trebuie să remarcăm că existenţa ambivalenţei de percepţie a executorului judecătoresc este alimentată nu doar de unele norme pasibile de interpretări partizanale pentru fiecare dintre viziuni, ci şi de unele atitudini şi manifestări ce vin şi din interiorul profesiei.

Opinia, căreia ne raliem, este că executorul judecătoresc reprezintă totuşi prioritar un exponent al statului – or, singura voinţă a creditorului nu este suficientă pentru a declanşa activitatea executorului judecătoresc, ea (voinţa) devenind obligatorie din momentul deţinerii unui document executoriu – care este derivat din puterea statului. Însă, obligaţia executorului judecătoresc de a acţiona în interesul creditorului expus în documentul executoriu, îl obligă la anumite acţiuni făcute în numele acestuia, aparent asimilându-l unui reprezentant al creditorului. Dar, în acest sens, există limitări legale şi deontologice, care foarte clar înscriu această „reprezentare” în limitele legalităţii şi eticii profesionale.